

เรื่องที่ 4

ต้นทุน และราคาที่เกษตรกรขายได้

ต้นทุน

การที่จะทราบว่าเกษตรกรไทยมีรายได้สูงหรือต่ำอย่างไรนั้น จะต้องหามาจากราคาที่เกษตรกรขายได้ หรือราคาในระดับไร่นา (Farm Price) แล้วหักออกด้วยต้นทุนการผลิตของผลผลิตเกษตรแต่ละชนิดนั้น ดังนั้น การศึกษาถึงต้นทุนการผลิตของพืชเศรษฐกิจ จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ

ในที่นี้จะศึกษาถึงต้นทุนการผลิตของพืชบางชนิดเท่านั้น คือ ข้าวนาปี ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ถั่วต่าง ๆ ในช่วงเวลา 3 ปี

ต้นทุนการผลิตของพืชแต่ละชนิด จะประกอบไปด้วย ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ นำเอาต้นทุนทั้ง 2 ชนิดนี้มารวมกัน แล้วเฉลี่ยทั่วประเทศ จะได้ต้นทุนต่อหน่วยที่แตกต่างกันไป เช่น ข้าว จะได้ต้นทุน บาท/เกวียน ข้าวโพดและมันสำปะหลัง จะได้ บาท/ กิโลกรัม อ้อย จะได้ต้นทุน บาท/ตัน รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิตพืชเศรษฐกิจบางชนิด

พืชและรายการ	2526/27	2527/28	2528/29*
ข้าวนาปี			
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	721.47	717.02	739.00
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	169.66	168.64	169.00
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	891.13	885.86	908.00
ต้นทุนต่อเกวียน (บาท)	3,051.82	2,972.68	3,058.00

พืชและรายการ	2526/27	2527/28	2528/29*
ข้าวโพด			
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	534.82	570.98	595.07
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	106.92	108.53	109.63
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	641.74	679.51	704.70
ต้นทุนต่อกิโลกกรัม (บาท)	1.90	1.83	1.71
มันสำปะหลัง			
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	867.93	919.13	866.08
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	118.55	122.84	122.82
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	986.48	1,041.97	988.90
ต้นทุนต่อกิโลกกรัม (บาท)	0.44	0.46	0.50
อ้อย			
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	1,448.76	1,582.82	1,549.51
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	239.87	252.35	252.40
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	1,688.63	1,835.17	1,801.91
ต้นทุนต่อตัน (บาท)	257.57	250.77	257.53
ถั่วเขียว			
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	464.04	442.12	449.49
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	124.16	120.15	123.07
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	588.20	562.27	572.56
ต้นทุนต่อกิโลกกรัม (บาท)	5.66	5.25	6.06
ถั่วเหลือง			
ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	856.13	626.96	864.51
ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	120.93	126.17	126.23
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	977.06	953.13	990.74
ต้นทุนต่อกิโลกกรัม (บาท)	5.49	4.84	4.88

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร

*ตัวเลขเบื้องต้น

ราคาที่เกษตรกรขายได้

ราคาที่เกษตรกรได้รับ ณ ระดับไร่นานี้ ถือเป็นรายได้ของเกษตรกรโดยตรง เพราะไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้น ถ้าราคา ณ ระดับไร่นาสูง ก็จะส่งผลถึงรายได้ของเกษตรกรที่สูงไปด้วย ในทางตรงข้าม ถ้าปีใดราคา ณ ระดับไร่นาต่ำมาก เกษตรกรก็พลอยขาดทุนไปด้วย

ตามสภาพความเป็นจริงแล้ว ต้นทุนการผลิตมักจะเพิ่มขึ้นไปตามภาวะเศรษฐกิจ แต่ราคา ณ ระดับไร่นามักจะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเสมอ และส่วนใหญ่ในภาวะปัจจุบันนี้มักจะเคลื่อนไหวไปในทางต่ำลง โดยจะศึกษาได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ราคาที่เกษตรกรขายได้ของบางพืช

ปีเพาะปลูก	ข้าวนาปี	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	อ้อย	ถั่วเขียว	ถั่วเหลือง
	บาท/เกวียน	บาท/กก.	บาท/กก.	บาท/ตัน	บาท/กก.	บาท/กก.
2519/ 20	1,844.22	1. 67	0. 47	287. 76	4. 98	4. 70
2520/ 21	2,322.84	1. 64	0. 37	287. 91	5. 67	5. 61
2521/ 22	2,186.97	1.61	0. 77	267. 18	5. 00	5. 39
2522/ 23	2,609.28	2. 09	0. 75	387. 31	4. 77	5. 26
2523/ 24	3,067.97	2. 43	0. 46	635. 82	5. 85	5. 78
2524/ 25	2,836.10	2. 18	0. 51	477. 70	6. 56	6. 81
2525/ 26	2,936.00	2. 04	0. 74	308. 00	7. 01	5. 12
2526/ 27	2,765.00	2. 49	0. 66	347. 00	7. 07	6. 07
2527/ 28	2,480.00	2. 33	0. 40	305. 00	6. 44	6. 00
2528/ 29	2,319.00	1. 79	0. 78	237. 00	6. 60	6. 38

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร

- หมายเหตุ 1. ปีเพาะปลูก 2525—2528 เป็นตัวเลขที่พิจารณาแก้ไขใหม่
2. เป็นราคาเฉลี่ยทั่วประเทศ

นอกจากนี้แล้ว เราอาจศึกษาการเคลื่อนไหวของราคาการผลิตผลเกษตรจากดัชนีราคา ซึ่งหามาจากราคาที่เกษตรกรขายได้เช่นเดียวกัน เพราะจะทำให้อ่านการเคลื่อนไหวได้ง่ายขึ้น เมื่อเทียบเป็นร้อยละ ดังจะเห็นได้จากตารางเลขดัชนีราคาพืชต่าง ๆ ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เลขดัชนีราคาที่เกษตรกรขายได้ของพืชที่ใช้เป็นอาหาร ปีเพาะปลูก 2519/20—
2528/29

2519/20 = 100

ปีเพาะปลูก เริ่ม เมษายน	ข้าวรวม	พืชที่ใช้เป็นอาหารนอกจากข้าว Upland Food Crops						รวมพืช อาหาร
		ข้าวโพด	วุ้นเปียว	มันสำ- ปะหลัง	อ้อย	ข้าวฟ่าง	รวมทั้งสิ้น	
2519/ 20	100	100	100	100	100	100	100	100
2520/ 21	(r) 125	98	114	79	100	95	94	112
2521/ 22	118	96	100	164	93	99	116	117
2522/ 23	141	125	96	160	135	129	138	140
2523/ 24	167	146	117	98	221	151	161	164
2524/ 25	154	131	132	109	166	178	139	148
(r) 2525/ 26	159	122	141	157	107	174	128	146
(r) 2526/ 27	151	149	142	140	121	182	135	145
(r) 2527/ 28	134	140	129	85	106	153	109	124
2528/ 29	123	107	133	166	82	121	116	120

ตารางที่ 4 เลขดัชนีราคาที่เกษตรกรขายได้ ของพืชที่ใช้น้ำมัน ปีเพาะปลูก 2519/20—2528/29

2519/20 = 100

ปีเพาะปลูก เริ่ม เมษายน	พืชที่ใช้น้ำมัน Oil seeds					
	ละหุ่ง	ถั่วลิสง	งา	ถั่วเหลือง	มะพร้าว	รวมทั้งสิ้น
2519/ 20	100	100	100	100	100	100
2520/ 21	127	108	127	119	128	121
2521/ 22	133	117	123	115	162	138
2522/ 23	144	133	161	112	188	156
2523/ 24	161	186	178	123	230	191

ปีเพาะปลูก เริ่ม เมษายน	พืชที่ใช้ น้ำมัน Oil seeds					
	ละหุ่ง	ถั่วลิสง	งา	ถั่วเหลือง	มะพร้าว	รวมทั้งสิ้น
2524/ 25	153	154	145	145	213	178
2525/ 26	138	(r) 167	140	(r) 109	137	(r) 139
2526/ 27	158	(r) 174	177	(r) 129	212	(r) 181
2527/ 28	175	(r) 124	167	(r) 128	231	(r) 178
2528/ 29	167	165	159	136	107	133

ตารางที่ 5 เลขดัชนีราคาที่เกี่ยวข้องที่เกษตรกรขายได้ ของพืชที่ใช้เส้นใย ปีเพาะปลูก 2519/20—2528/29

2519/20 = 100

ปีเพาะปลูก เริ่ม เมษายน	พืชที่ใช้เส้นใย Fiber crops			
	ฝ้าย cotton	นุ่น Kapok	ปอแก้ว Kenaf	รวมทั้งสิ้น Total
2519/ 20	100	100	100	100
2520/ 21	113	131	102	111
2521/ 22	(r) 121	142	90	108
2522/ 23	138	99	95	102
2523/ 24	145	146	112	126
2524/ 25	150	123	111	121
2525/ 26	(r) 153	119	(r) 110	(r) 119
2526/ 27	(r) 175	124	(r) 93	(r) 113
2527/ 28	(r) 178	108	(r) 229	(r) 191
2528/ 29	126	88	104	104

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร (ทั้ง 3 ตาราง)

(r) เป็นตัวเลขที่พิจารณาแก้ไขใหม่

เกษตรกรได้อะไรจากการขายผลผลิตเกษตร

เมื่อทราบต้นทุน ทราบราคาขายของเกษตรกรแล้ว ทำให้อยากทราบต่อไปว่า เมื่อเกษตรกรขายผลผลิตเกษตรของเขาไปแล้ว ขาดทุน หรือกำไร ในแต่ละปีชนั้น จะคำนวณได้จากตัวเลขในตารางที่ 1 และที่ 2 โดยทดลองศึกษาเพียง 2 ปีการผลิตเท่านั้น

ตารางที่ 6 กำไรหรือขาดทุนจากการขายของเกษตรกร

ปีเพาะปลูก	ข้าวนาปี บาท/เกวียน	ข้าวโพด บาท/กก.	มันสำปะหลัง บาท/กก.	อ้อย บาท/ตัน	ถั่วเขียว บาท/กก.	ถั่วเหลือง บาท/กก.
2526/ 27	- 286. 82	+ 0. 59	+ 0. 22	+ 89. 43	+ 1. 41	+ 0. 58
2527/ 28	- 492. 68	+ 0. 5	- .06	+ 54. 23	+ 1. 19	+ 1. 16

ที่มา : จำนวนจากตารางที่ 1 และที่ 2

- + กำไร
- ขาดทุน

ราคาที่เกษตรกรขายได้กับราคาขายปลีก

ราคาขายปลีกหรือราคาตลาดของสินค้าเกษตรบางชนิดเป็นผลรวมของราคาระดับไร่นากับค่าใช้จ่ายการตลาด ได้แก่ ค่าขนส่ง ค่าบรรจุหีบห่อ ค่าเก็บรักษา ฯลฯ

ราคาระดับไร่นาควรจะเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต เช่น ค่าแรงงาน ค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ฯลฯ แต่จากสถิติ (ดูตารางที่ 2) จะเห็นว่า แทบทุกพืชราคาระดับไร่นามีได้สูงขึ้นตามราคาปัจจัยการผลิต ราคาระดับไร่นาจะเคลื่อนไหวทุกปี บางปีเพิ่มขึ้นบางปีลดลง ดังนั้น ราคาขายปลีกจึงมีการเคลื่อนไหวเช่นเดียวกัน

ในกรณีที่ราคาระดับไร่นาเพิ่มขึ้น ย่อมเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ราคาขายปลีกเพิ่มขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนร้อยละระหว่างราคาผลผลิตที่ฟาร์มกับราคาตลาดในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2516-2526) ของสินค้าเกษตรประเภทอาหารบางชนิด ปรากฏว่าอัตราส่วนของข้าว พืชผัก ผลไม้ และพืชอาหารอื่นทุกชนิดลดลง (ยกเว้นข้าวโพด) เช่น ข้าว จากร้อยละ 64.98 ในปี 2516 เป็นร้อยละ 60.87 ในปี 2526 เป็นต้น ดังตัวเลขในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบร้อยละของราคาที่เกษตรกรขายได้กับราคาขายปลีกของสินค้าประเภท
อาหารบางชนิด ระหว่างปี 2516 และ 2526

รายการ	หน่วย	ปี 2516			ปี 2526		
		ราคาฟาร์ม	ราคาตลาด	ร้อยละ	ราคาฟาร์ม	ราคาตลาด	ร้อยละ
ข้าว	กก.	1.14	2.17	64.98	2.94	4.83	60.87
ข้าวโพด	กก.	1.02	3.24	31.48	2.09	4.67	44.75
อ้อยและน้ำตาล	ตัน	1.73	4.48	38.62	3.45	13.00	26.54
มันสำปะหลังและ แป้งมัน	กก.	1.00	3.06	32.68	1.91	8.95	21.34
ถั่วลิสง	กก.	4.70	9.17	51.25	9.88	25.26	39.11
พริกแห้ง	กก.	15.91	22.37	71.12	41.21	66.29	62.17
กระเทียมแห้ง	กก.	11.23	16.09	69.79	28.70	62.43	45.97
หอมแดงแห้ง	กก.	7.22	9.96	72.49	6.31	14.65	43.07
มะพร้าวห้าว	ผล	1.75	3.07	57.00	2.46	5.73	42.93
คะน้า	กก.	1.68	3.05	55.08	5.43	11.05	49.14
แตงกวา	กก.	2.10	3.21	65.42	3.92	8.95	43.80
มะละกอสด	กก.	0.70	3.35	20.89	1.65	8.04	20.52
กล้วยหอม	หวี	3.55	4.61	77.0	6.53	11.50	56.78
ส้มเขียวหวาน	กก.	3.48	4.05	71.75	8.79	15.84	55.49
เงาะ	กก.	4.01	5.99	66.94	7.25	18.07	40.12
สุกร	กก.	9.30	22.10	42.08	22.38	52.18	42.89
โค	กก.	6.69	30.94	21.62	18.29	53.87	33.95
ไก่	ตัว	11.68	19.64	59.47	21.07	33.20	63.46
ปลาทูสด	กก.	7.09	11.45	61.92	13.64	28.43	47.98
กุ้งก้ามกราม	กก.	27.36	66.34	41.27	146.58	221.03	66.31

หมายเหตุ -- ราคาฟาร์มเฉลี่ยทั่วประเทศ
-- ราคาขายปลีกตลาดกรุงเทพฯ
*เทียบราคาอ้อยที่ผลิตน้ำตาลได้ 1 กก.

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร